

Asia: VN/8830/2019

Lausuntopyyntö selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään

Lausunnonantajan lausunto

Selvityksessä on arvioitu vaikutuksia kieliryhmiin. Mitä muita mahdollisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi kieliryhmiin. Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja malli B:n arvioidut vaikutukset.

Tuomioistuinten työn kannalta ehdotetuilla vaihtoehtoilla ei ole vaikutuksia kieliryhmiin.

Selvityksessä on arvioitu vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Mitä muita mahdollisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi viranomaisille. Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja mallin B:n arvioidut vaikutukset.

Lausuntopyynnön keskeisin yhteys Tuomioistuinviraston toimintaan on VTJ-tietoja (suoraan tai YH-palvelun kautta) käyttävät tietojärjestelmät. Tämän vuoksi lausunnossa on keskitytty eri vaihtoehtojen arviointiin tietojärjestelmien kannalta. Alle on eroteltu vaikutukset eri tietojärjestelmien kannalta.

Substanssin kannalta tuomioistuimet käyttävät väestötietojärjestelmää, mikäli heillä on epäselvyyttä henkilön asiointikielestä.

Yleisten tuomioistuinten käytössä olevat vanhat tietojärjestelmät Tuomas, Sakari ja Ritu sekä hallintotuomioistuinten käytössä oleva asianhallintajärjestelmä

Tuomas eli siviiliasioiden asianhallintajärjestelmä ja Sakari eli rikosasioiden asianhallintajärjestelmä eivät käytä väestötietojärjestelmää eikä näissä järjestelmissä ole yhteyttä väestötietojärjestelmään. Hallinto- ja erityistuomioistuinten asianhallintajärjestelmä (ASTA) on osittain vielä käytössä hallinto- ja erityistuomioistuimissa, eikä siinä ole yhteyttä väestötietojärjestelmään. Näiden järjestelmien osalta usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään ei ole siten merkitystä.

Rikostuomiosovellus (RITU) on tuomion tuottamiseen tarkoitettu järjestelmä, joka on elinkaarensa loppupuolella. RITUn korvaa Rikosasioiden aineistopankki (RikosAIPA). RITU jää RikosAIPAn rinnalle pariaksi vuodeksi vireillä olevien asioiden loppuunsaattamiseksi ja mahdollisesti katselukäyttöön.

RITU käyttää Oikeusministeriön yhteisen henkilötietojärjestelmän palveluja. Vastaajan henkilötiedot haetaan Yhteisestä henkilöstä (YH). Yhteisen henkilön tiedoista RITU vastaanottaa kielitiedoista vastaajan asiointikielen (YhteinenHenkilo.Kieli = henkilötiedot.asiointikieli). Vastaajan asiointikieleen ei ole käsittelysääntöjä eli vastaajan asiointikieltä ei RITUssa hyödynnetä. Tuomioistuimessa valitaan ratkaisun kieli, joka voi olla joko suomi tai ruotsi.

Vaihtoehtojilla A (usean äidinkielen merkitseminen siten, että henkilö aina myös merkitsee asiointikielekseen suomen tai ruotsin kielen) ja B (äidinkieli ja asiointikieli merkitään samalla tavalla kuin nykyään, ja lisätään mahdollisuus merkitä väestötietojärjestelmään yksi tai useampi kotikieli) ei ole vaikutuksia RITUn nykyiseen toiminnallisuuteen. RITU ei vastaanota vastaajan äidinkieli-tietoa eikä kotikieltä.

Mikäli Yhteinen henkilö palauttaisi RITUlle useamman kuin yhden asiointikielen, tulee RITUssa muuttaa henkilötietojen vastaanoton käsittelysääntöjä, jotta RITU voi vastaanottaa useamman asiointikielen.

Muutoksia RITUun tulee myös, mikäli RITUn tulisi vastaanottaa asiointikielen lisäksi muita kieliä. Käsittelysääntöjen muutoksilla on aina kustannusvaikutuksia.

Tässä vaiheessa prosessia laajennettujen kielitietojen vastaanottaminen RITUun ei ole tarpeen. Asianomistajien käsittelykielen valinta on jo tehty prosessin alkuvaiheessa hyödyntäen Väestötietojärjestelmää, mikäli asiointikieli ei ole tuomioistuimen tiedossa.

AIPA

Tuomioistuinten vanhat tietojärjestelmät korvaava AIPA-tietojärjestelmä käyttää Oikeusrekisterikeskuksen tarjoamaa, usean sovelluksen käytössä olevaa Yhteinen henkilö -palvelua, joka päivittää tietonsa väestötietojärjestelmästä. Yhteisestä henkilöstä tulee AIPAn henkilötunnuksellisen henkilön henkilönäytölle tiedot henkilön äidinkielestä ja asiointikielestä. Järjestelmään on suunnitteilla toiminnallisuus, jolla käyttäjä voi merkitä henkilölle asiakohtaisesti asialla käytettävän kielen (suomi/ruotsi).

HAIPA

HAIPA on hallinto- ja erityistuomioistuinten uusi asianhallintajärjestelmä. Haipassa on kenttä henkilön asiointikieltä varten. Kielitieto edellä mainittuun kenttään välittyy väestötietojärjestelmästä ORK:n ylläpitämän YHTEINEN HENKILÖ (YH) –integraation kautta. YH välittää Haipaan tiedon ensisijaisesti väestötietojärjestelmään merkitystä asiointikielestä. Jos asiointikieltä ei ole merkitty, kenttään välittyy tieto äidinkielestä.

Mitä taloudellisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi teidän kannaltanne? Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja mallin B:n arvioidut vaikutukset.

Tuomas ja Sakari järjestelmillä ei ole yhteyttä väestötietojärjestelmään, vaan tuomioistuimet katsovat kielitiedot VTJ-järjestelmästä. Tämän vuoksi Tuomas ja Sakari järjestelmiin ei olisi kustannusvaikutuksia.

Ritu järjestelmä on elinkaarensa päässä oleva järjestelmä, johon tehdään enää vain välttämättömiä ja pakollisia muutoksia. Muutosten tekeminen järjestelmään on usein kallista. Mikäli Yhteinen henkilö palauttaisi RITUlle useamman kuin yhden asiointikielen, tulee RITUssa muuttaa henkilötietojen vastaanoton käsittelysääntöjä, jotta RITU voi vastaanottaa useamman asiointikielen.

Muutoksia RITUun tulee myös, mikäli RITUn tulisi vastaanottaa asiointikielen lisäksi muita kieliä. Käsittelysääntöjen muutoksilla on aina kustannusvaikutuksia.

AIPA-tietojärjestelmän henkilönäyttöjen päivittäminen useamman äidin- ja/tai kotikielen näyttämiseksi merkitsisi lisäkustannuksia. Tällainen muutos ei sisälly hankkeelle määriteltyyn laajuuteen ja mikäli se edellytettäisiin toteutettavaksi, tämä vaatisi lisärahoitusta. Tulkkaus- ja asiakirjojen käännättämiskuluihin tiedolla vastaanottajan useammasta kielestä ei ole kustannusvaikutusta.

HAIPA-hankkeen arvion mukaan, jos väestötietojärjestelmään merkitään vaihtoehto A:n mukaisesti äidinkielen lisäksi aina tieto asiointikielestä, A-vaihtoehdolla ei ole erityisiä vaikutuksia Haipaan. Vaihtoehdossa B henkilö voi äidinkieltänsä lisäksi ilmoittaa kotikielen. Tällöin Haipaan on ennalta arvioiden välitettävä tietoa uusista VTJ-tietokentistä. Tämä tarkoittaa lisämäärittelyjä ja teknisiä muutoksia Haipaan. Näistä syntyy kustannuksia.

Mikä selvitetystä vaihtoehtoista olisi teidän mielestänne paras malli toteutettavaksi?

-

Kirjoittakaa tähän, jos teillä on muuta lausuttavaa

Mikä selvitetystä vaihtoehtoista olisi teidän mielestä paras malli toteutettavaksi

(malli A, malli B, ei kumpikaan)

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan ensin olisi kartoitettava se, mitkä OM:n hallinnonalan palvelut hyötyvät usean kielen merkitsemisestä substanssin näkökulmasta. Niissä järjestelmissä, jotka eivät tule useaa kotikieltä tarvitsemaan, halutaan välttää rajapinnan mahdollisesta päivittymisestä aiheutuvat kustannukset. Näin ollen teknisenä toteutuksena mahdollinen muutos olisi saatava toteutettua niin, että muutoksia tietotekniseen VTJ-rajapintaan ei tarvitse tehdä, mikäli laajennetuille kielitiedoilla ei ole tarvetta.

Tämän hetkisen tiedon valossa vaihtoehto B vaikuttaisi kustannustehokkaimmalta ratkaisulta. Vaihtoehdossa B lisäkielet tuotaisiin uusissa kentissä, jotta ne voidaan teknisestä toteutuksesta jättää pois niiden järjestelmien osalta, jotka niitä eivät tarvitse. Tämä ratkaisu mahdollisesti eriarvoistaa kielet keskenään, mutta kuulostaa helpoimmalta toteutettavalta.

Malli B voisi olla teknisesti skaalautuvampi ja tämän vuoksi teknisesti arvioituna suositeltavampi tämän hetkisen näkemyksen mukaan.

5) onko muuta lausuttavaa?

Yleiset tuomioistuimet toimittavat kansainväliseen oikeusapuun liittyen ulkomaille tiedoksianto- ja todistelupyyntöjä. Niissä huomioidaan Suomen ja vastaanottavan valtion välillä voimassa olevat sopimukset sekä täydentävä kansallinen lainsäädäntö. Käännöskieleksi valikoituu vastaanottavan valtion virallinen kieli. Tämän lisäksi asiakirjat voidaan käännättää kielelle, jota vastaanottava henkilö ymmärtää, mitä säännöstä sovelletaan myös kotimaassa. Asiaa käsiteltäessä henkilön kielitietoja tarvitaan tulkin tilaamisessa sekä erilaisten haastehakemusten, haasteiden ja ratkaisujen käännättämisessä henkilön ymmärtämälle kielelle lainsäädännön ja mm. EU:n tulkkausdirektiivin asettamin edellytyksin. Tulkkaus- ja käännostarvetta on sekä rikos- että siviiliasioissa. Tuomioistuimet selvittävät kielitietoja mm. esitutkintapöytäkirjoista ja muista asiakirjoista, avustajilta ja henkilöiltä itseltään.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten henkilökunta käyttää edelleen väestötietojärjestelmää myös henkilökohtaisilla tunnuksillaan. Väestötietojärjestelmästä saatavia kielitietoja käytetään hyväksi, kun arvioidaan kielilain mukaista käsittelykielen määräytymistä ja HOL 52 §:n mukaista kääntämis- ja tulkkauškieltä. Erityisesti kääntämis- ja tulkkauškielen valintaa silmällä pitäen lisäinformaation saaminen henkilön kielitaidosta on työtä helpottava tekijä. HOL ei edellytä kääntämistä/tulkkauksia henkilön äidinkielelle, vaan kielelle, jota henkilö ymmärtää. Ehdotetuilla vaihtoehtoilla ei ole erityisiä vaikutuksia VTJ:n käyttöön.

Jaakkola Riku
Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus

Grönqvist Inka
Tuomioistuinvirasto - Kehitysosasto